

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Кънчо Трифонов Чамов д.м., член на научно жури със заповед
№ РД-82 / 01.03.2024 г. на Ректора на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“
Бургас

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „Професор“ в област на висше образование 7 „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“ (Здравен туризъм) обявен в ДВ, бр. 1 от 02.01.2024 г. за нуждите на Факултета по Обществено Здраве и Здравни Грижи (ФОЗЗГ) при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас.

Единствен кандидат в конкурса е Доц. д-р Златина Калудова Караджова

1. Биографични данни и кариерно развитие на кандидатката

Доц. Златина Караджова е родена на 13.11.1973 г. в гр. Бургас. През 1995 г. придобива ОКС професионален „бакалавър“ по специалността „Туризъм“ от ИМТ „Алеко Константинов“ при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. През 1999 г. придобива ОКС „магистър“ по специалността „Международен туризъм“ от същия университет. В периода 2002 - 2005 г. е докторант в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“. През 2006 г. защитава дисертационен труд на тема „Качеството на българския морски туристически продукт и неговото управление на примера на Южното Черноморие“ като придобива ОНС „доктор“ по научната специалност „Социално управление“. От 2005-2012 г. работи последователно на длъжност Администратор, Фронт офис мениджър и Комплексен Управител в КК „Слънчев бряг“. Академичното кариерно развитие на доц. Златина Караджова започва през 2008 г. когато печели конкурс за асистент. През 2010 г. е избрана за главен асистент във Катедра „Маркетинг и туризъм“ на Факултета по обществени науки при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. През 2016 г. придобива академичната длъжност „доцент“ по научната специалност „Икономика и управление“ в професионална направление 3.9. „Туризъм“. От 19.12.2023 г. е избрана за ръководител на Катедра „Организация и управление на здравеопазването“ към Факултет по обществено здраве и здравни грижи (ФОЗЗГ). Кандидатката владее много добре френски език и ползва английски и руски език.

Кратката информация за кариерното развитие на доц. Златина Караджова показва наличие на богат административен опит, целенасочен стремеж към академично развитие и професионално усъвършенстване.

2. Научна продукция на кандидата

Доцент Златина Калудова Караджова се представя в конкурса с 63 реални публикации, разпределени по наукометрични показатели в следните групи:

- А.1. Дисертационен труд за ОНС „доктор“ – 1 брой;

- В.3. Хабилизационен труд – монография – 1 брой;
- Г.5. Публикувана монография, която не е представена като основен хабилизационен труд – 2 броя;
- Г.6. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд – 1 брой;
- Г.7. Публикации и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 1 брой;
- Г.8. Публикации и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете – 54 броя;
- Г.9. Публикувана глава от колективна монография – 3 броя;
- Е.20. Публикуван университетски учебник – 1 брой.

От всички представени публикации 41 са отпечатани в български научни издания, а 22 в чуждоезични и чуждестранни научни списания и сборници. Доц. Златина Караджова е самостоятелен автор в 40 (63,5%), първи автор в 14 (22,2%) и втори автор в 9 (14,3%) от направените научни публикации. Научната продукция на кандидатката е публикувана в авторитетни научни български списания и сборници.

Представената от кандидатката цитатна справка посочва 66 цитирания в български и чуждестранни научни публикации открити в базите данни на WEB OF SCIENCE и SCOPUS и др. Цитиранията в рамките на показател „Д“ от минималните изисквания се разпределят както следва: Д.10. – 5 броя; Д.11. – 21 броя; Д.12. – 40 броя.

3. Съответствие с минималните изискванията на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПН 7.4. „Обществено здраве“

Група показатели	Изискуем брой точки	Брой точки постигнати от кандидата
Показател А	50	50
Показател Б	0	0
Показател В	100	100
Показател Г	250	1750
Показател Д	150	485
Показател Е	120	285
Общо брой точки	670	2670

От представените 63 публикации кандидатката набира 2670 точки, чийто брой многократно надхвърля минималните изисквания на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас за заемане на академичната длъжност „професор“.

4. Тематична насоченост и приноси на научната продукция

Научните интереси на доц. Златина Караджова са насочени в областта на здравния туризъм като структурен елемент на общественото здраве, като намират реализация в устойчиво научно развитие, индивидуална и екипна публикационна активност. Широкият обхват на публикуваните резултати от проучванията на кандидатката се определя от използвания интегрален подход, който търси пресечните точки на методични подходи, използвани от различни научни дисциплини. Представената от кандидатката научна продукция съответства на направлението на обявения конкурс, като съдържа оригинални приноси с теоретичен, научно-приложен и научно-информативен характер, тематично групирани в следните пет научни направления:

4.1. Основни детерминанти за устойчиво развитие на здравния туризъм в България като алтернатива на сезонния ваканционен туризъм и фактор за укрепване на общественото здраве. Пандемията COVID 19 и българският туристически продукт (№ В 3.1, Г5.1, Г8.2, Г8.5, Г8.6, Г8.7, Г8.10, Г 8.11, Г8.12, Г8.13, Г8.14, Г 8.15, Г 8.16, Г8.17, Г 8.18, Г8.19, Г8.26, Г8.38, Г8.43, Г8.45, Г8.48, Г8.49, Г8.51, Г8.54, Г9.1, Г9.2.)

Това тематично направление, включващо двадесет и шест публикации е най-обстойно разработеното в научната продукция на кандидатката. С обосновани теоретични и научно-приложни приноси са публикуваните четири монографии, (две самостоятелни и две в колектив) включващи изследване на съществуващите управленски, икономически, здравни и интегративни възможности, както и проблеми, свързани с устойчивото развитие на здравния туризъм в национален и международен аспект. В широкия набор от тематични акценти в това направление, оригинални теоретични и научноприложни приноси имат следните две самостоятелни монографии „*Рекреация и здраве-връзка и зависимост*“ и „*Мениджмънт на здравния туризъм*“. В тях доц. З. Караджова определя здравния туризъм като пресечната точка за взаимодействие на медицината и туризма, в контекста на запазване на физическото и емоционално здраве на индивида и обществото. На базата на конкретни емпирични проучвания кандидатката дефинира следните четири основни фактора за глобалното развитие на медицинския туризъм: *демографски*, свързан с нарастване продължителността на живота и застаряване на населението; *медицински*, свързан с нарастващ брой на социално значимите заболявания, изискващи специализирано лечение, рекреация, рехабилитация и др.; *икономически*, отразяващ нарасналите материални възможности и обхват на здравноосигурително / застрахователно покритие; и *социален*, свързан с повишена здравна грамотност, достъпна здравна информация и възможности за пътуване. Анализирани са процесите обуславящи потребността от рекреацията като съществен фактор в здравния туризъм за профилактика и лечение на заболяванията, а именно – индустриализация, урбанизация, хроничен стрес, синдромът „burn out“, водещи до влошаване здравното състояние на индивида. Дефинирани са основни термини свързани с рекреацията, като са анализирани възможностите на стандартния и алтернативните

видове туризъм за позитивно въздействие върху човешкия организъм. В допълнение, кандидатката установява здравния туризъм като най-предпочитан начин за рекреация, както и възможността на България да се позиционира като рекреативна четири сезонна дестинация. Проведено емпирично проучване установява водещото място на здравния туризъм в предпочитанията на респондентите, както и приноса на туроператорите за неговото популяризиране като начин за профилактика и рекреация. Анализирани са формите на рекламата и PR на България като целогодишна дестинация за активна и пасивна рекреация.

Оригинални приноси с теоретичен, приложен и информативен характер имат проучванията на кандидатката върху концепциите за устойчиво развитие на системите за управление на туристическия бизнес и в частност върху управленските стратегии и решения в здравния туризъм. Анализирани са специфичните особености на: здравния туризъм като алтернатива за развитие на туризма в България; видовете здравен туризъм - медицински, балнео, спа и уелнес; системата за управление на здравния туризъм в рамките на туристическия бизнес - нива, структури и органи; управленски стратегии за развитие на здравния туризъм у нас; дейностите по франчайз, аутсорсинг и използване на дигиталния маркетинг за повишаване ефикасността на туристическия продукт.

В отделни глави на публикуваните две колективни монографии доц. З. Караджова представя резултати от проучването на възможностите за развитие на здравен туризъм по „Българското Южно Черноморие“ и в „Област Бургас“. Основен принос в тях има последователността и системността в анализа на мотивите и предпоставките за съчетаване на туристическата индустрия с бизнес интересите в сферата на общественото здравеопазване на регионално ниво. Оригинален и научноприложен принос имат разработените: оценка на наличните природни и антропогенни ресурси определящи възможностите за развитие на масовия морски и здравен туризъм на регионално ниво; стратегически модел за оценка ефективността на структурните звена в здравния туризъм на регионално ниво; алгоритъм на примерен модел на система от показатели за оценка ефективността на лечебните и здравно-възстановителни организации; добри практики в областта на медицинския и здравен туризъм.

В това направление кандидатката е публикувала 22 научни статии и доклади, тематично групирани в следните три направления: въздействия на пандемията COVID-19 върху туризма в България; регионални дестинации за морски, климатичен и СПА туризъм; добри практики, потребителски профили и оценки на здравния туризъм у нас. Публикуваните резултати установяват: въздействията на пандемията COVID-19 върху националния и международен туристически пазар; тясната връзка на здравния туризъм с балнеологията, рехабилитацията, медицинската грижа и рекреацията; възможностите за превенция, рехабилитация и лечение на последиците от заболявания; техники за разработка на стратегии за развитие на здравния туризъм и за отчитане на социално-икономическия му ефект.

Публикациите на доц. Златина Караджова в това тематично направление съдържат оригинални теоретични и научноприложни приноси, както и възможности за приложение на получените резултати.

4.2. Качество и стандарти на услугите в здравния туризъм и връзката на образованието и обучението за качеството на туристическия продукт. (Г6, Г9.3, Г8.3, Г8.21, Г8.24, Г8.25, Г8.28, Г8.29, Г8.33, Г8.34, Г8.52)

Представените в това направление единадесет публикации на доц. З. Караджова, са преимуществено самостоятелни разработки, тематично ориентирани към изследване качеството на услугите в здравния туризъм и връзката му с качеството на образователния процес у нас. Приносен характер имат проучванията върху качеството на туристическия продукт за крайния потребител в неговите технически, икономически, социални и образователни аспекти. Особен интерес представляват самостоятелно публикуваната книга „*Качество и стандарти в туризма*“ и колективната монография „*Качество на услугите в здравния туризъм на примера на СПА центрове в България*“. В тях кандидатката представя получени резултати с висока научна и практическа значимост за развитието на здравния туризъм, които я легитимират като водещ специалист и анализатор на качеството и стандартите на услугите в туризма. Анализирани са взаимовръзките на качеството във всичките му аспекти, като качество на туристическия продукт, качество на услугите в здравния туризъм и качество на образователния процес. Предложени са основни подходи за управление на качеството, като са посочени критерии и показатели за оценка на комплексния туристически продукт в неговите подсистеми хотелиерство, ресторантьорство, туроператорска, турагентска и аниматорска дейности. В резултат на това кандидатката предлага конкретни модели, методи и стандарти за оценка качеството на продукта и услугите на здравния туризъм.

В самостоятелно публикувани девет научни статии и доклади доц. З. Караджова представя резултати от проведени емпирични социологически изследвания сред работодатели в сферата на туризма и служители на туристически предприятия функциониращи на територията на Южното Черноморие. Доказана е връзката на непрекъснатото обучение за качеството на услугите в туризма и за кариерното развитие на заетите в този бизнес. Проучена е валидността на концепцията за обучението като инвестиция в туризма и връзките между качеството на образователния процес, качеството на услугите и качеството на туристическия продукт в здравния туризъм. Формулирани са препоръки за развитие на методологията за обучение с проблемно-целева ориентация към конкретните потребности на здравния туризъм.

Публикациите в това тематично направление се отличават с използване на адекватен методичен инструментариум и възможности за приложение на получените резултати.

4.3. Сигурност и безопасност на туристическия продукт (Г5.2, Г7.1, Г8.1, Г8.8, Г8.22, Г8.23, Г8.41, Г8.46, Г8.47)

Заплахите за сигурността и безопасността в туризма са важен фактор за вземането на решения както при предлагането на туристически пакети, така и при избора на определена туристическа дестинация. Последиците от терористични актове и заплахи оказват силно влияние както върху туристическите потоци, така и при вземане на решение за пътуване поради засилени опасения за личната сигурност и безопасност. В този аспект монографията на доц. З. Караджова „Българският туризъм и глобалният тероризъм: влияния и предизвикателства“ проучва отражението на терористичните заплахи и атаки върху туризма в България. Проведеното анкетно проучване сред български хотелиери установява степента на готовност на хотелските комплекси по Южното Черноморие за действия при евентуални терористични действия и заплахи. Анализирани са добрите практики при управление на риска, както и аспектите на сигурността и безопасността като основни фактори за избора на туристическа дестинация каквато е България. Научните приноси на този монографичния труд включват анализи на: генезиса и същностната характеристика на глобалния тероризъм; заплахите за националната сигурност; рисковете и последиците за развитие на туризма; съществуващите добри практики за осигуряване на сигурност и безопасност на туризма на регионално и национално ниво.

В това тематично направление кандидатката има публикувани три статии и пет доклада на научни конференции по въпросите на сигурността и безопасността на туристическата индустрия и въздействието на тероризма върху дейността на хотелиери, туроператори, транспортни фирми и др. Направени са препоръки и са предложени нормативни и практически мерки за повишаване сигурността на туристите в България.

4.4. Туроператорска, агентска, транспортна и посредническа дейности в туризма (Е20.1, Г8.9, Г8.20, Г8.35, Г8.36, Г8.44)

Публикациите на доц. З. Караджова в това тематично направление са фокусирани към проучване на теоретичните, методични и приложни аспекти в дейността на туроператори, турагенти и транспортни агенции, разглеждани като връзка на производителите на основни и допълнителни туристически услуги с техните потенциални и реални потребители – туристите. В широкия набор от тематични акценти в това направление, оригинален теоретичен и научноприложни приноси имат публикуваните университетски учебник озаглавен „Туроператорска, агентска и туристическа транспортна дейност“, както и шестте научни статии и доклади. Сред приносите в това направление следва да бъдат отбелязани тези с оригинален характер:

- Научно обоснована е тезата, че туроператорът е основна страна по договора за туристическия пакет като самостоятелен вид договор, към който могат да се прилагат общите правила за договорите.
- Комплексният анализ на същностния характер на туристическата агенция с нейните основни функции, дейности и задачи в условията на глобализация.

- Резултатите от сравнителния анализ на характеристиките на туристическия и пътрически транспорт с техните икономически, материални и технически характеристики.

4.5. Диверсификация в предлагането на българските туристически продукти (Г8.4, Г8.27, Г8.30, Г8.31, Г8.32, Г8.37, Г8.39, Г8.40, Г8.42; Г8.50.)

Основната цел на процесите за диверсификация на туристическия продукт в България е свързана освен с възможностите, които страната има в предлагането на летен и зимен туризъм, да се насочи към развитието и на алтернативен туризъм – селски, културен, екологичен, спортен, яхтен и др. Публикациите на доц. З. Караджова в това направление представляват анализи на възможностите на Южното Черноморие за подобряване на бизнес средата чрез: нови инвестиционни решения; изграждане на туристически атракции и свързана с тях инфраструктура; модернизация на туристическите обекти; подобряване маркетинга на туристическите дестинации; укрепване на партньорството между различните участници; подобряване на комуникационните канали за разпознаваемост на българския туристически продукт. Получените резултати посочват възможности за диверсифициране и иновиране на българския туристически продукт и неговото развитие чрез обогатяване с алтернативни видове туризъм. Интерес представлява научно-практическото проучване на кандидатката, целящо да анализира предпочитаните начини за рекреация; възможностите на България за позициониране като целогодишна рекреативна дестинация и ролята на туроператорите за нейното популяризиране. Представени са насоките за позиционирането на страната ни като целогодишна дестинация, предлагаща много добри възможности за активна и пасивна рекреация. Изследването утвърждава водещата роля на здравния туризъм като предпочитан начин за рекреация.

Публикациите на кандидатката в това направление имат научноприложни и научно-информативни приноси.

5. Учебно-преподавателска дейност и научно ръководство на докторанти

Представената информация установява, че доц. Златина Караджова, е ангажирана с провеждането на лекции и упражнения на студенти от ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ по 13 дисциплини от специалностите „Здравен мениджмънт“, „Здравен туризъм“, „Балнео, спа и уелнес мениджмънт“. Реализираната от кандидатката учебна натовареност за периода 2020 – 2023 г. надхвърля със сто учебни часа при учебен норматив за 2020-2021 от 360 часа и от 400 уч. часа за периода 2021-2023 учебни години. Кандидатката има участие и в разработката на учебни програми и казуси за учебно-практически семинари на студенти от ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ за посочените по-горе специалности.

Доц. З. Караджова е научен съръководител на трима докторанти, защитили успешно дисертационен труд в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ Бургас.

6. Участие в научни проекти

Установено е участието на доц. Златина Караджова като член и ръководител на екип при реализацията на седем национални и четири международни научни и образователни проекта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящия конкурс за присъждане на академичната длъжност „професор“ участва като единствен кандидат доц. Златина Калудова Караджова. Тя се представя с 63 реални публикации, съдържащи необходимите научни и практически приноси. Установени са 66 цитирания в български и чуждестранни източници. Оценката на научната продукция и учебната дейност на кандидатката показва: надвишаване на наукометричните изисквания; приносен характер на представените научни трудове; резултати с научна и практическа стойност.

В съответствие с постановките на „Закона за развитие на академичния състав в Република България“ и „Правилника за развитие на академичния състав на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ Бургас“ ще гласувам положително, като препоръчвам на членовете на почитаемото Научно жури да присъдят на Доцент Златина Калудова Караджова академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“ в професионално направление 7.4. „Обществено здраве“ (Здравен туризъм) за нуждите на ФОЗЗГ при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ Бургас.

12.04.2024 г.
София

Рецензент:

Проф. д-р Кънчо Чамов, дм